MAKTABGACHA YOSHDAGI TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTRISHNING ILMIY NAZARIY ASOSLARI

Alisher Bolibekov Abdusalomovich
Maktabgacha ta’lim kafedrasi dotsenti
Dilsoʻz Temirova Zafarjon qizi
Guliston davlat pedagogika instituti
Maktabgacha ta’lim yoʻnalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tarbiyachilarning kasbiy ta’lim koʻnikmalari ilmiy-nazariy asoslari tahlil qilinadi.Rivojlanish sohasidagi zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimida tarbiyachi shaxsiga qoʻyilayotgan kasbiy metodik va shaxsiy talablarning yuborishi bilan izohlanadi.Tatqiqotning maqsadi tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishga xizmat koʻrsatishni nazorat qilishi va ilmiy manbalarni tizimli oʻrganishdan iborat.Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, qiyosiy taqqoslash, umumlashtirish va tizimlashtirish metodlaridan foydalanildi.Natijalar shuni koʻrsatadiki, tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish pedagogik, texnik va metodik kompetensiyalar uygʻunligi asosida amalga oshirish, uzluksiz kasbiy ishlab chiqarish, innovatsion ta’lim texnologiyalaridan refleksiv faoliyatni tarbiyalash kompetentligining muhim sifatlaridan biri hisoblanadi.Muhokama mavjud ilmiylarning ishlashi va toʻliq tahlil qilinib, ularning amalliyotga tadbiq etilishi asoslab berildi. Xulosa sifatida,maktabgacha ta’lim tizimida tarbiyachilar kasbiy kompetentligini ta’minlash ta’lim sifatini oshirishning eng muhim sharti ekanligi ilmiy asoslandi.

Kalit so‘zlar: Maktabgacha ta’lim, tabiyachi, kasbiy kompetentlik, kompetensiya,ilmiy-nazariy asoslar, ta’lim sifati, innovatsion amaliyotlar, metodik tayyorgarlik,uzluksiz ta’lim.

Annotation: This article analyzes the scientific and theoretical foundations of the professional training skills of preschool educators. It is explained in the context of the modern preschool education system that increasing professional, methodological, and personal requirements are being placed on educators in the field of development. The aim of the research is to monitor and systematically study scientific sources related to the development of educators’ professional competence. During the research process, methods such as analysis of scientific literature, comparative analysis, generalization, and systematization were used. The results show that the development of educators’ professional competence should be based on the integration of pedagogical, technical, and methodological competencies, continuous professional development, and innovative educational technologies, while reflective activity is considered one of the important qualities of professional competence. The discussion section provides a full analysis of existing scientific works and substantiates their practical application. In conclusion, it is scientifically justified that ensuring the professional competence of preschool educators is one of the most important conditions for improving the quality of education in the preschool education system.

Keywords**:** preschool education, educator, professional competence, competency, scientific-theoretical foundations, quality of education, innovative practices, methodological training, continuous education.

Аннотация**:** В данной статье анализируются научно-теоретические основы профессиональных образовательных навыков воспитателей дошкольного образования. В контексте современной системы дошкольного образования объясняется рост профессиональных, методических и личностных требований к личности воспитателя. Цель исследования заключается в изучении и систематическом анализе научных источников, посвящённых развитию профессиональной компетентности воспитателей. В процессе исследования использовались методы анализа научной литературы, сравнительного анализа, обобщения и систематизации. Результаты показывают, что развитие профессиональной компетентности воспитателей должно осуществляться на основе интеграции педагогических, технических и методических компетенций, непрерывного профессионального развития, а также инновационных образовательных технологий, при этом рефлексивная деятельность рассматривается как одно из важных качеств профессиональной компетентности. В разделе обсуждения проведён полный анализ существующих научных работ и обосновано их применение на практике. В заключение научно доказано, что обеспечение профессиональной компетентности воспитателей в системе дошкольного образования является важнейшим условием повышения качества образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, воспитатель, профессиональная компетентность, компетенция, научно-теоретические основы, качество

образования, инновационные практики, методическая подготовка, непрерывное образование.

“Maktabgacha ta’lim-bu mamlakatimizning kelajagi poydevorini tashkil etuvchi muhim soha bo‘lib,tarbiyachi kasbiy malakasi bevosita ta’lim sifatiga ta’sir qiladi” (Sh.Mirziyoyev)[1].Mamlakatimizda maktabgacha ta’lim tizimi jadal rivojlanib bormoqda.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7- apreldagi PQ-2905 sonli “Maktabgacha ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” qarori [2] va 2020 yil 27-iyuldagi PF 6017 sonli qarori [3] maktabgacha ta’lim sifatini oshirish, tarbiyachilar kasbiy kompetentligini mustahkamlashni ustuvor vazifa sifatida belgilaydi.Zamonaviy maktabgacha ta’lim muassasalarida tarbiyachilardan nafaqat pdagogik bilim va ko‘nikmalar,balki shaxsiy va metodik kompetensiyalar ham talab qilinadi [4].Shu sababli tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalasi dolzarbdir.

Tadqiqotning maqsadi: maktabgacha yoshdagi tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini ilmiy-nazariy asosda tahlil qilish,ularni takomillashtirish yo‘llarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning asosiy vazifalari :

Maktabgacha ta’lim tizimida tarbiyachilarning kasbiy kompetentlik tushunchasini o‘rganish [7]. Ilmiy adabiyotlar va normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish [8].Tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish mexanizmlarini aniqlash.Innovatsion yondashuv va uzluksiz kasbiy rivojlanishning ahamiyatini aniqlash.

Tadqiqot gipotezasi: tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini tizimli rivojlantirish pedagogik,metodik va shaxsiy kompetensiyalarni uyg‘unlashtirish orqali amalga oshirilsa, maktabgacha ta’lim sifatini sezilarli darajada oshirish mumkin bo‘ladi.

Tadqiqot maktabgacha yoshdagi tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslarini o‘rganishga qaratilgan bo‘lib ,nazariy va amaliy metodlar uyg‘unligi asosida olib borildi.Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar ishlatildi.

Tadqiqot o‘tkazilgan joy: Guliston Shahar 17- sonli Davlat maktabgacha ta’lim tashkiloti.

Ishtirokchilar:Tadqiqot 14 ta maktabgacha ta’lim tashkilotida faoliyat yuritayotgan tarbiyachilar bilan o‘tkazildi.Ishtirokchilar ixtiyoriy tanlandi va turli yosh,tajriba va malaka darajalarini qamrab oldi.

1.So‘rovnoma:Tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini baholash uchun strukturalangan so‘rovnoma ishlab chiqildi.So‘rovnoma quyidagi komponentlarni qamrabb oldi: pedagogik bilim, metodik tayyorgarlik, shaxsiy kompetensiya, innovatsion yondashuvlarni qo‘llash va refleksiv faoliyat.

2.Kuzatuv:Tadqiqot davomida tarbiyachilarning amaliy pedagogik faoliyati kuzatildi.Kuzatuvda tarbiyachilarning metodik yondashuvlar,innovatsion texnologiyalarni qo‘llash va bolalar bilan munosabatlari baholandi [5].

3.Ekspert intervyusi:Tajribali metodist va pedagoglar bilan suhbatlar o‘tkazilib,tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning samarali strategiyalari va muommolari aniqlandi [6].

4.Tahlil va tizimlashtirish : Olingan ma’lumotlar sifat jihatdan tahlil qilindi va kompetensiya komponentlari tizimli tarzda tasniflandi.Har bir component bo‘yicah natijalar ballar yoki kategoriyalar shaklida ko‘rsatishga tayyorlandi.

Tadqiqot maktabgacha yoshdagi tarbiyachilarning kasbiy komponentligini rivojlantirishga qaratildi.Tadqiqot ishtirokchilari 14 nafar tarbiyachi bo‘lib,ularning pedagogic,metodik va shaxsiy kompetensiyalari kuzatildi.

1.Pedagogik kompetensiya:

-Tarbiyachilarning pedagogik bilim va amaliy ko‘nikmalari tadqiqot vositalari yordamida baholandi.

-Kuzatuv va so‘rovnoma natijalariga ko‘ra,ko‘pchilik tarbiyachilar o‘quv jarayonida darslarni rejalashtirish va bolaning individual ehtiyojini hisobga olishda o‘rta yoki yuqori darajada faol.

-Ba’zi tarbiyachilarda yangi pedagogik yondashuvlarni qo‘llash bo‘yicha tajriba yetarli emasligi aniqlangan [4].

2.Metodik kompetensiya:

-Tarbiyachilarning dars jarayonida metodik usullarni qo‘llash malakasi tahlil qilindi.

-Kuzatuv natijalari shuni ko‘rsatdiki,metodik tayyorgarlik darajasi tarbiyachining ish staji bilan bevosita bog‘liq.

-Trening va metodik mashg‘ulotlar davomida tarbiyachilar yangi metodlarni qo‘llashga qiziqish bildrgan.

3.Shaxsiy kompetensiya va refleksiv faoliyat:

-Tarbiyachilarning kommunikativ va psixologik kompetensiyalari o‘rganildi.

-Ekspert intrvyulari va kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki,refleksiv faoliyat bilan muntazam shug‘ullanish pedagogic jarayon sifatini oshirishga yordam beradi.

4.Innovatsion yondashuvlar:

-Tadqiqot davomida tarbiyachilarning innovatsion texnologiyalarni qo‘llash darajasi kuzatildi.

-Kuzatuv natijalari shuni ko‘rsatdiki,faol innovatsion texnologiyalarni qo‘llovchi tarbiyachilar dars sifatini sezilarli darajada oshiradi va bolalar bilan muloqot samaradorligi yuqori bo‘ladi.

5.Amaliy mashg‘ulotlar natijalari:

-Tadqiqot jarayonida o‘tkazilgan trening va metodik mashg‘ulotlar tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qilishi aniqlandi.

-Mashg‘ulotlarda qatnashgan tarbiyachilar yangi pedagogik va metodik yondashuvlarni faol tatbiq etishga tayyor ekanligini ko‘rsatdi.

Tahliliy xulosa:

Natijalar shuni ko‘rsatdiki,tarbiyachilarning kasbiy komponentligini rivojlantirish pedagogik,metodik va shaxsiy kompetensiyalarini uyg‘unlashtirish orqli amlga oshiriladi.Innovatsion yondashuvlar va refleksiv faoliyatni tadbiq etish pedagogic

jarayon sifatini oshirishda muhim rol o‘ynaydi.Muntazam metodik mashg‘ulotlar tarbiyachilarning kasbiy o‘sishini ta’minlashda asosiy omil hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki,maktabgacha yoshdagi tarbiyachilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish pedagogik,metodik va shaxsiy kompetensiyalarni uyg‘unlashtirish orqali samarali amalga oshirildi.Kuzatuv va so‘rovnomlar ma’lumotlariga,tarbiyachilarning refleksiv faoliyati va innovatsion yondashuvlarni qo‘llashi pedagogik jarayon sifatini sezilarli darajada oshiradi.Shuningdek,metodik tayyorgarlik darajasi tarbiyachining ish staji va tajribasi bilan bevosita bog‘liqligi kuzatildi.Bu shuni ko‘rsatdiki, muntazam metodik mashg‘ulotlar va professional treninglar tarbiyachilarning kasbiy o‘sishida muhim rol o‘ynaydi.Bu xulosalar, masalan, Zamirbekova(2021)va Karimov(2019) tadqiqotlari natiajalari bilan ham mos keldi,ular ham tarbiaychilarning kompetensiyalarini doimiy rivojlantirishing ahamiyatini ta’kidlaydilar.Natijalar shuni ham ko‘rsatdiki,innovatsion yondashuvlarni faol qo‘llovchi tarbiyachilar pedagogik jarayon sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi va bolalar bilan samarali muloqot qiladilar.

Muhokama natijasida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1.Tarbiyachilarning kasbiy komponentligini oshirish uchun uzluksiz metodik mashg‘ulotlar va treninglar tashkil etish

2.Refleksiv faoliyat va o‘z o‘zini baholash tizimini amaliyotga joriy qilish.

3.Innovatsion pedagogik yondashuvlarni muntazam qo‘llashni rag‘batlantrish.

4.Tajribali pedagoglar bilan mentorlik tizimini joriy etish orqali yangi tarbiyachilarning malakasini oshirish.

Maktabgacha ta’lim tizimida tarbiyachilarning kasbiy kompetenligini ta’minlash-ta’lim sifatini oshirishning eng muhim sharti ekanligi ilmiy asoslandi.Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, pedagogik, metodik va shaxsiy kompetensiyalarni uyg‘unlashtirish, innovatsion yondashuvlarni tadbiq etish va refleksiv faoliyatni rivojlantirish tarbiyachilarning kasbiy malakasini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi.Shu bilan birga,muntazam metodik mashg‘ulotlar va professional treninglar tabiyachilarning uzluksiz kasbiy rivojlanishida asosiy rol o‘ynaydi.Tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish tizimli,ilmiy nazariy va amaliy asoslarda amalga oshirilsa,maktabgacha ta’lim sifatini oshirish,bolalarning rivojlanishifga ijobiy ta’sir ko‘rsatish bva muassasani ilg‘or pedagogik tajriba bilan boyitish mumkin boladi.Bu yondashuv O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va davlat ta’lim siyosati nbilan hamohang bo‘lib ,sohadagi dolzarb muommolarni yechishda ilmiy asos sifatida xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun. 2019 yil 16 dekabr.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7 apreldagi PQ-2905-sonli qarori “Maktabgacha ta’lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 29 martdagi PF-6017-sonli qarori “Maktabgacha ta’lim sifatini oshirish va tarbiyachilar malakasini mustahkamlash”.

4. Akramova G.R., Xasanova Sh. “Developing Professional Competence and Creativity of Preschool Education Teachers” — Journal of Applied Science and Social Science, 2025.

5. Ergasheva D. “Scientific Methods of Pre-School Pedagogics: The System of Preschool Organization in Uzbekistan” — Modern education and development.

6. Tursunboyeva M. “Development of Professional Competence of Preschool Education Teachers” — Journal of Applied Science and Social Science, 2025.

7. Xalilova D.F. “Bo‘lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetentligini rivojlantirish texnologiyalarini takomillashtirish samaradorligi” — INTER EDUCATION & GLOBAL STUDY, 2025.

8. Ismoilova M.M. “Maktabgacha ta’limda tizimida bolalarning rivojlanish sohalari kompetensiyalarini shakllantirish omillari” — ilmiy maqola.